

Kilanda

Miljön kring Kilanda är en ytterst välbevarad helhetsmiljö helt präglad av säteriet, under många århundraden ett samhälle i samhället. Kilanda omtalas första gången 1425. Manbyggnaden har sitt ursprung från 1690. Under 1700-talets andra hälft ägdes Kilanda av Alströmer som bl.a. lät bygga till sätesbyggnaden och anlägga lindallén som leder mellan gårdscentrum och skolan.

År 1798 övertog Göteborgsköpmannen P.P. Ekman Kilanda och släkten Ekman innehade sedan egendomen till 1900-talets mitt då Domänverket tog över. Under Ekmans tid utvecklades Kilanda till en mönstergård inom lantushållningen vare sig det gällde åker- eller ängsbruk, mejerihantering, trädgårdsskötsel, husbyggnad eller inredning. På 1860-talet fanns tegelbruk, benstamp, mälteri, bränneri samt såg- och mjölkvarn. Här har också funnits lantbruksskola. Även om mycket har förändrats under Domänverkets tid och senare så finns en hel del bevarat som ger en god bild av Kilanda säteri och den betydelse herrgården hade för sin omgivning. Miljön tillhör de mest skyddsvärda i kommunen och har ett tydligt värde även ur ett regionalt perspektiv.

Siffrorna i texten hänvisar till platserna som är markerade på den föregående kartan.

1. f.d. Kilanda skola

En mycket välbevarad skolbyggnad uppförd omkring 1865 (1882?) i sten. Den timrade mönstermurning samt skolklocka på gaveln. Skolan innehöll från början två skolsalar bygganden har ett påkostat utseende med reveterade fasader, spröjsade fönsterpartier, samt lärarbostad. Byggnaden anknyter med sin form till andra byggnader kring säteriet.

2. Kilanda kyrka

Kyrkan har medeltida ursprung men byggdes till och förlängdes år 1703. Sitt nuvarande utseende fick kyrkan först år 1805 då tornet tillkom. En genomgripande renovering i historiserande stil företogs år 1895 under ledning av arkitekt Adrian Peterson. Bland ännu en omfattande renovering, den här gången i regi av Sigfrid Ericson som hade annat förstörades fönstren och bänkinredningen byttes ut. Åren 1947-48 genomfördes målsättningen att återställa den barockprägel som fanns i kyrkan före 1895 års renovering. Kyrkan är skyddad enligt 4 kap. KML.

3. f.d. Kvarnbostaden

MjölARBostad som tidigare har tillhört säteriet. Byggnaden är uppförd i timmer omkring 1875 och har liksom skolan reveterade fasader med dekorativa detaljer samt sadeltak med stora takutsprång. Byggnaden ligger mycket vackert vid kvarndammen.

4. Kvarn

Utmed ån genom Kilanda ligger en välbevarad kvarnbyggnad, plats för benstamp och tegelbruk samt senare tillkommet kraftverk. Husen har detaljer såsom kryssspröjsade på "säterjets grund för tull". År 1807 hade stenparen ökats till tre. År 1850 var Kilanda fönster. År 1795 redovisas för Kilanda socken en mjölkvarn med två par stenar belägen rödmålats, hjulhuset ombyggt och kvarnverket förbättrats. Kvarnverksamheten fanns kvarn i fullkomligt skick och väl underhållen. Kvarnhuset hade brädfodrads och kvar till 1950-talet. Kvarnbyggnaden med tillhörande mjölARBostad är ett viktigt inslag i kulturmiljön kring Kilanda säteri.

5. Kilandaån

6. Kilanda säteri

Kilanda omtalas första gången 1425 och införlivades på 1500-talet i Gustav Vasas Bonde, Sparre och Rosenhane. Manbyggnaden har sitt ursprung från 1690. Under jordegendomar. Under 1600-talet innehades herrgården av släkterna Oxenstierna, 1700-talets andra hälft ägdes Kilanda av Jonas Alströmer som bl.a. lät bygga till sätesbyggnaden och anlägga lindallén som leder mellan gårdscentrum och skolan.

7. Lindallé